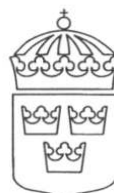

Riksdagens protokoll

1991/92:130

Måndagen den 15 juni

Kl. 18.00 – 19.11

Protokoll
1991/92:130

1 § Anmälan om kompletteringsval till riksdagens revisorer

Talmannen meddelade att Socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkommen vakans anmält Marianne Carlström till ny suppleant i riksdagens revisorer efter Ulla-Britt Åbark.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i riksdagens revisorer
Marianne Carlström (s)

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Andres Käärrik* (fp) avsagt sig uppdraget att vara ersättare för riksdagsledamot fr.o.m. den 1 juli 1992.

Kammaren biföll denna avsägelse.

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 5 och 9 juni.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1991/92:171 till jordbruksutskottet
1991/92:174 till utrikesutskottet

Förslag
1991/92:22 till försvarsutskottet

5 § Remissdebatt

Anmälades följande
motioner

med anledning av prop. 1991/92:170 Europeiska ekonomiska samarbetsom-
rådet (EES):

- 1991/92:E1 av Birgitta Hambræus (c),
1991/92:E2 av Lennart Brunander (c),
1991/92:E3 av Björn von der Esch (m),
1991/92:E4 av Karin Israelsson (c),
1991/92:E5 av Karin Israelsson m.fl. (c, s, fp, kds),
1991/92:E6 av Sten Söderberg (-),
1991/92:E7 av Mats Hellström m.fl. (s),
1991/92:E8 av Birgitta Hambræus (c),
1991/92:E9 av Hans Göran Franck (s),
1991/92:E10 av Lars Werner m.fl. (v),
1991/92:E11 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd) och
1991/92:E12 av Lena Klevenås (s).

Anf. 1 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag har begärt ordet i dag, trots att de flesta tror att riksmötet avslutats, eftersom något oerhört håller på att hända utan att någon egentligen tycks bry sig om det.

Det EES-avtal som nu skall behandlas i riksdagen tror de flesta redan är antaget. Vi är vana vid att riksdagens ratificering av internationella avtal mest är en formsak. Vi får vänja oss av med det. Hädanefter är det faktiskt utrikespolitiken som bestämmer inrikespolitiken.

Skulle riksdagen anta EES-avtalet på det sätt som regeringen föreslår, inför ett helt nytt rättssystem i Sverige. Det innebär t.ex. följande. Om myndigheter stöder sig på EES-avtalet, kan de tvinga folk att lyda bestämmelser som går emot en lag som stiftats i riksdagen. Riksdagen begränsas i sin lagstiftningsmakt av tjänstemännens tolkning av EES-avtalet. All offentlig makt utgår inte längre från folket. När våra väljare i framtiden vädjar till oss att ändra en bestämmelse kan vi bara säga: Tyvärr, detta bestämmer vi inte längre över. Folket kan bli av med riksdagsmän i allmänna val, men inte med statstjänstemän. Det är tjänstemännen som blir experter på EES-lagarna, eftersom det är de som kommer att medverka i EG:s kommittéarbete. Deras omvittnade lojalitet med sina uppdragsgivare kommer att flyttas från folkvalda i Sverige till EG-kommissionen i Bryssel.

Vad kommer att hända med demokratin?

Lagrådet har reagerat våldsamt mot den s.k. lagvalsprincipen, som jag försökt åskådliggöra ovan. Ändå föreslår regeringen att den antas. Lagrådet säger att EES-avtalet är unikt, eftersom den "anpassning av svensk rätt till EG:s rättssystem som skall äga rum innebär --- en genomgripande förändring av vår rättsordning". Detta anförs i EES-propositionen del 1 s. 216.

Vidare säger lagrådet på s. 218 i propositionen "--- att det framdeles blir svårare än för närvarande att tillägna sig vad som är gällande svensk rätt". Det kan enligt lagrådet bli svårt, särskilt för enskilda och företag men också

för domstolar, advokater m.fl., att överblicka hur EES-rätten förhåller sig till svenska bestämmelser och rättspraxis. Med andra ord: det blir oklart vilka lagar och regler vi har att rätta oss efter.

Vad kommer att hända med rättskänslan?

Detta unika avtal skall nu drivas igenom i riksdagen i unik brådska. Samtliga remissinstanser har klagat över att de haft för kort tid på sig. Riksmötet förlängs till i dag – när nästan alla riksdagsmän har rest hem – så att motions tiden kan gå ut nu, och man förhindrar att riksdagsmännen får sommaren på sig för att ha en chans att sätta sig in i de fem volymer som propositionen hittills omfattar. Femton ytterligare volymer skall komma fram under utskottsbehandlingen enligt uppgift i propositionen. Ett särskilt EES-utskott har bildats. Det skall arbeta under sommaren. Debatt och beslut väntas den 18–19 november. Och så skall allt bli gällande lag den 1 januari! Varför i hela världen har vi så bråttom?

Den inre marknaden i EG kommer av allt att döma *inte* att träda i kraft i EG den 1 januari 1993. Det finns åtskilliga delar av den s.k. vitboken som inte är färdiga. Bl.a. kommer inte normer och standarder för en enhetlig varumarknad att bli klara än på många år, enligt det oavhängiga forskningsinstitutet CEPS i Bryssel. Turbulensen efter Danmarks nej till Maastrichtöverenskommelsen lär inte skynda på detta arbete. För övrigt brukar EG:s länder ta tid på sig innan man implementerar EG-regler. Men i Sverige tycks en sorts duktighetskomplex överordnas allt annat. Har Ulf Dinkelspiel sagt den 1 januari, så skall det också bli den 1 januari, om så hela Sveriges rättsordning havererar!

I Finland inkallas riksdagen speciellt efter midsommar för en genomgripande debatt. I Schweiz folkomröstas man i december. Vad händer om avtalet faller i något EFTA-land fram på vårkanten, när våra nitiska myndigheter efter våldsamma ansträngningar redan börjat leva efter det?

Nu måste väl ändå detta avtal om ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde vara unikt värdefullt för Sverige, för att motivera denna unika behandling. Jag läser propositionen med stigande förvåning. De flesta fördelar som statsrådet Dinkelspiel anför har vi redan genom nuvarande samarbetsavtal med EG, och det är högst tveksamt om det nya som EES-avtalet medför är till Sveriges fördel.

Frihandelsavtalet har fungerat utmärkt sedan 1973. Vår handel är i balans, och vi ger därmed åtskilliga tusen jobb i EG:s länder. Vi är ömsesidigt beroende av varandra i handelsutbytet. Ett samarbete har vuxit fram på en rad områden därutöver. Vi utbyter information och diskuterar gemensamma problem t.ex. rörande ekonomisk politik, miljövård, arbetsmiljö, konsumentpolitik, transporter, varumärken samt u-landsfrågor. Sverige deltar i flera forskningsprogram (COMETT) och i harmoniseringen av standarder och tekniska föreskrifter, t.ex. i CEN och CENELEC. Vi har tecknat avtal om studentutbyte (Erasmus), och svenska pass kommer att gälla som EG-pass utan EES-avtalet. Svenska företag och ideella organisationer deltar aktivt i det lobbyarbete i Bryssel som i praktiken utformar EG:s lagar. Samtidigt är vi en suverän stat, där svenska folket har rätt att bestämma vilka förtroendevalda som skall ansvara för alla regler som gäller i Sverige. Vi har rätt att vara föregångsland, att skydda vårt land från skadlig import och

gynna våra företag när det är fördelaktigt ur helhetssynpunkt. Mycket talar för t.ex. att den konkurrenslag som vi enligt lag om EES nu skall tillämpa kommer att inskränka vår frihet på ett skadligt sätt för vår försörjning. Varor kan bli billigare, men jobben försvinna.

I stort sett gäller alltså de fyra friheterna i EG:s inre marknad i vårt omgång med EG och mycket därutöver redan utan EES-avtalet, samtidigt som Sverige fortfarande har rätt att begränsa flödet när vi anser det lämpligt. Denna rätt försvinner i och med EES-avtalet, då vi måste acceptera allt som är tillåtet i EG, med vissa smärre undantag under en övergångsperiod.

Det nya vi får är en gemensam arbetsmarknad. Men så länge arbetslösheten är ett stort problem i EG-länderna är fördelen för Sverige begränsad. Däremot får vi räkna med att ta emot arbetslösa från EG-länderna som etablerar småföretag här. Det innebär vissa problem för vårt socialförsäkrings-system. Vi lär inte kunna hindra en fri spritförsäljning.

Det är tänkt att vi skall få tillgång till EG-ländernas offentliga upphandling. Jag tillåter mig tvivla på att andra länder kommer att köpa svenska varor, om de inte anser att det är mer fördelaktigt, än att ha kvar sina egna leverantörer. Och jag tvivlar på att det kan bli särskilt framgångsrikt för svenska företag att tvinga på o villiga köpare produkter, åberopande EES-avtalet. Skall vi dessutom dumpa priserna för att tränga oss in på den övermättade marknaden, i skydd av reglerna att *antidumpning* inte är tillåten?

För dessa tvivelaktiga fördelar skall vi alltså ändra vår rättsordning och acceptera hela EG:s lagmassa på dessa områden. En del av dessa lagar är enligt uppgift inte ens längre aktuella, och de följs inte heller inom EG. EFTA skall också bygga upp en byråkratisk apparat parallell med EG, en EFTA-kommission, EFTA-ministerråd, nästan ett EFTA-parlament och en EFTA-domstol. Jag trodde att vår regering strävade efter att minska krångel och byråkrati.

Den enda framgångsvägen för vårt näringsliv är att våra produkter och våra försäljningsmetoder är så bra att folk vill köpa av oss. Detta tycks också vara fallet för många svenska storföretag som lyckas bra med den offentliga upphandlingen runt om i världen. Ericsson t.ex., säljer telefoner i USA, Japan och Kina. Det är tur att vi inte behöver ta över dessa länders lagar för att kunna göra affärer med dem.

Det framhålls att steget från EES-avtalet till medlemskap kommer att bli naturligt och nödvändigt, eftersom man då får vara med i EG:s beslutsprocess, vilken vi ändå blir beroende av genom EES. Efter Danmarks nej till Europeiska Unionen är det emellertid ingen som vet vad vår ansökan om medlemskap i EG gäller.

EES-avtalet har av många, också av EG-förespråkare, betecknats som ett missfoster, monster eller som en misslyckad hybrid. Avtalet kan emellertid sägas upp, och man kan hävda att detta är ett sätt att pröva vad en närmare bindning till EG skulle innebära.

Fru talman! Jag har skrivit två motioner med anledning av EES-propositionen. Den 1 juni lämnade jag en motion om vikten av att vi inte övertolkar avtalet till vår nackdel när det gäller den kommunala självstyrelsen. I den andra som jag lämnade i dag föreslås bl.a. att den lagvalsregel som lagrådet kritiserar, inte skall införas. EES-utskottet bör också undersöka hur långt

man har kommit med EG:s inre marknad. Vi gör oss löjliga om vi harmoniserar oss med den innan den finns.

Vidare föreslår jag att man skall häva hemligstämpeln och redogöra för de invändningar som svenska myndigheter har haft mot EES.

Jag ber också utskottet att systematiskt visa hur de olika förbehåll som riksdagen givit för förhandlingarna har tillgodosetts och att konkret beskriva hur EES-avtalet förbättrar de samsarbetsformer och avtal som vi redan har.

Om sammanvägningen av för- och nackdelar med EES-avtalet blir negativ, föreslår jag att riksdagen inte antar avtalet.

Anf. 2 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Jag ser inte någon orsak för mig att i dag i sak gå in på alla de invändningar mot EES-avtalet som Birgitta Hambræus drar fram. Vi i kammaren får rikt med tillfällen till att diskutera innebörden av EES-avtalet och dess konsekvenser. Det gäller inte minst när EES-utskottet har gått igenom det här stora avtalet och de motioner som i dag har väckts, bordlagts och skickats vidare till utskottet. På basis av detta, och utifrån ett betänkande, kommer alla i kammaren att få alla möjligheter att framföra sina åsikter och att rösta på det sätt som de finner bäst i det här ärendet.

Jag kan inskränka mig till att säga att jag tycker mig förstå av det som Birgitta Hambræus har sagt, att det är väsentligt mycket lättare att gräva i detaljer än att se till den helhet som kan skapa väsentligt bättre förhållanden för Sverige och svenska medborgare, och som är grunden till att vi har inlett ett arbete här i riksdagen att genomföra ett EES-avtal.

Jag kan hålla med Birgitta Hambræus om att det är synd att vi inte har mer tid för behandling i riksdagen av det här ärendet. Ärendet är mycket omfattande. Att det förhåller sig så är emellertid inte någonting som riksdagen kan göras ansvarig för. Arbetet här i riksdagen, från det vi fick propositionen, har gått såvitt jag förstår så snabbt som man över huvud taget kan begära. Man kan inte heller anklaga den svenska regeringen för att ha solat med att få avtalet till stånd. De problem som har uppstått har legat utanför Sveriges gränser, och vi kan väl bara notera att man från svensk sida, regering och riksdag, gör allt vad som kan göras för att genomföra avtalet på det sätt och på den tid som länge har varit målet för svensk politik.

Jag vill gärna understryka ordet länge, därför att Birgitta Hambræus nämnde att så fort som Ulf Dinkelspiel säger någonting, måste vi omedelbart genomföra det. Så är inte fallet. Det intressanta är att det sedan mycket lång tid finns en mycket stor majoritet i denna riksdag bakom det arbete som har bedrivits för att åstadkomma ett EES-avtal. Inte minst har Anita Gradin, som ledde detta arbete under lång tid, en stor del i att på ett dugligt sätt ha fått fram avtalet så som det nu föreligger.

Fru talman! Jag vill bara säga att EES-avtalet, om det genomförs, innebär att svenska medborgare får möjlighet att delta i ett samarbete – inte i ett övernationellt samarbete – som ger oerhörda möjligheter för oss och för Sverige som samhälle. Jag finner det därför angeläget att vi i riksdagen gör vad vi kan för att avtalet skall kunna genomföras och kunna komma i kraft på det sätt som länge har varit avsikten. Det ligger alltså inom möjligheternas

ram, och det är till Sveriges och till svenska medborgares nytta. Vi skall se till att det fungerar på det sättet.

Anf. 3 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Det ligger några propositioner på vårt bord. Motionstiden för dem går inte ut förrän i oktober. Så hade riksdagen kunnat bestämma även när det gäller EES-avtalet. Såvitt jag förstår finns det också i EES-propositionen ett meddelande om att vi har tid på oss fram till den 1 juli med att anta det. Vi hade alltså mycket väl kunnat behandla ärendet i en mycket lugnare takt.

Hadar Cars säger att jag ägnar mig åt detaljer. Jag kan inte tycka att det att införa en annan rättsordning i Sverige skulle vara en detalj. Det är ett oerhört stort system som vi inför.

EES-avtalet innebär att vi får delta i samarbetet, säger Hadar Cars. Det stämmer, men det gör vi ju redan! Det är min poäng. Jag hoppas att de motioner som jag har väckt och utskottets behandling kommer att innebära att alla de samarbetsformer som vi redan har verkligen undersöks. Om vi har samarbetsformer som faktiskt är utvecklingsbara, och som har fungerat bra, finns det ingen anledning till att gå in i ett samarbete som innebär att ett nytt lagsystem övertas – att 1 500 lagar från EG övertas.

Jag tolkar Hadar Cars så att utskottet kommer att beakta detta och gör det som jag ber om, nämligen att väga för och emot och att ta fram det som hittills har varit hemligstämplat när det gäller myndigheternas invändningar. Att det även görs en analys av de samarbetsformer som redan finns vore bra, för att se om detta avtal verkligen är fördelaktigt i jämförelse med våra nuvarande samhällsformer.

Anf. 4 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Låt mig för kammaren bara nämna att EES-utskottet på torsdag håller sitt fjärde sammanträde. Utskottet kommer därefter, vid olika tillfällen, att fortsätta att sammanträda under sommaren. Utskottet kommer att ordna möjligheter för alla de organisationer och andra, som är intresserade, att komma till utskottet med synpunkter. Vi har även mycket preliminärt diskuterat huruvida vi borde ordna en offentlig utfrågning – eller flera – inom utskottets ramar.

Tidsplanen är ganska tuff. Det kan jag visst hålla med Birgitta Hambræus om. Vi har planerat att vara färdiga för ställningstagande i början av september, med slutligt ställningstagande i oktober. Det är tänkt att EES-utskottets betänkande skall behandlas den 18–19 november. Därefter kommer ytterligare en del frågor som hänger samman med avtalet upp i riksdagen, först i utskotten och därefter i kammaren för fattande av beslut. Det är alltså ett ganska hårt schema som vi har framför oss. Jag är emellertid säker på att de ledamöter som tillhör EES-utskottet med intresse och arbetsvilja ser fram emot att klara av dessa uppgifter.

Det råder inte något tvivel hos någon i utskottet om att man skall lägga ned all den tid och kraft som behövs för att behandlingen skall bli så ordentlig och så noggrann som någon kan ställa krav på.

Fru talman! EES-avtalet innehåller många komplicerade frågor. I många avseenden är avtalet unikt. I debatten, inte bara här utan också tidigare, har det påpekats att vi har kort tid att behandla avtalet. Att det har blivit så är förvisso något som ligger utanför den svenska domvärjon.

Men nu har ett särskilt utskott tillsatts i riksdagen för att behandla frågan. Jag vill för Socialdemokraternas räkning deklarerat att vi avser självfallet att mycket aktivt arbeta med den omfattande materia som finns. Vi anser att utskottet bör arbeta så att man i offentliga hearingar belyser de mycket viktiga frågor där olika remissinstanser har funnit svagheter eller anser att konsekvenserna ytterligare bör belysas för hur man skall agera inom avtalets ram.

Med hjälp av offentliga hearingar under sommaren och hösten och med ett särskilt utskott, där ledamöterna rimligen har utgått från att man får avsätta arbetstid för detta arbete, bör det vara fullt möjligt för riksdagen att på ett grannliga och ordentligt sätt arbeta med frågan. Sedan får vi givetvis se vad vi i kammaren kommer att säga i sakfrågan.

Det här är inte en fråga som enbart handlar om att förkasta eller anta EES-avtalet. Det finns också en rad frågor där riksdagens ställningstagande kan ge olika inriktning beroende på hur utskottet arbetar och vilken ställning kammaren vill ta. Det handlar bl.a. om vilket sätt som EES-regler förs in i den svenska lagstiftningen, regeringsförfordningar, ämbetsverkens föreskrifter osv.

EG arbetar ofta så att man i direktiv föreskriver målsättningar, sedan genomförs de på olika sätt i de olika länderna. På motsvarande sätt kommer vi i Sverige att diskutera hur vi skall föra in EES-regler i det svenska lagstiftningsarbetet, myndighetsarbetet och regeringsarbetet.

Den kontroversiella frågan gäller de beslut som EG ännu inte har fattat men som är viktiga för att den inre marknaden och de fyra friheterna skall fungera. Där väntar man fortfarande på EG-beslut. Skälet till att beslut ännu inte har fattats är ofta att frågorna är just kontroversiella. Här gäller naturligtvis en extra dimension till EFTA-ländernas behandling av samma frågor. Här kan vi ställas inför en rad besvärliga sakfrågor som vi också bör ta ställning till.

Sedan tillkommer i EES-avtalet en rad nya institutioner där Sverige blir medlem. Det är viktigt att vi aktivt arbetar i en ny institution.

Birgitta Hambræus sade att det i huvudsak kommer att vara tjänstemän som kommer att hantera frågorna. Men genom EES-avtalets ram tillkommer ministerråd, kommittéer – där tjänstemän finns med – och ett gemensamt parlamentariskt organ för Europaparlamentet och EFTA:s olika parlament, inkl. vår riksdag. Det är oerhört viktigt på vilket sätt vi som parlamentariker aktivt vill arbeta i organen. Det är också viktigt hur vi som riksdag ger uttryck för vår regering vår uppfattning om hur regeringen bör agera i ministerrådsorganen. Det är frågor av den typen som vi också tar upp i den socialdemokratiska utskottsgruppsmotionen. Det visar att det finns en lång rad viktiga frågor som den svenska riksdagen har att ta ställning till utöver frågan att säga ja eller nej till själva avtalet.

Anf. 6 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Det brukar ofta klagas på att vi som är tveksamma till att ändra på de nuvarande arbetsformerna med EG inte har några alternativ. Jag tolkar det Mats Hellström sade så, att han och den socialdemokratiska gruppen verkligen kommer att arbeta för att klargöra de olika samarbetsformer som nu finns med EG.

Mats Hellström är ju en "van" europé. Han har varit med i olika samarbetsformer i Europa. Vad är det för fel på dessa former? På vilket sätt är det nödvändigt att Sverige binder sina lagar till EG:s lagstiftningssystem och ändrar rättsordningen för att kunna fortsätta ett nära och fruktbart samarbete, som landet har haft under så många år? Det har också åstadkommit en hög levnadsstandard i Sverige, till skillnad från många andra EG-länder – också de som brukar anses vara rika.

Anf. 7 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Frihandelsavtalet, som hittills har varit det dominerande sättet för oss att samarbeta med EG, omfattar ju varor. Man har tidigt kritiserat både från EG:s sida och från EFTA-ländernas sida att det är för begränsat för de ambitioner som finns om ekonomiskt samarbete i Europa.

När jag själv var ordförande i EFTA 1984, ansåg vi också att det handelspolitiska samarbetet var för begränsat – även om det skulle breddas på andra områden. Vi ville delta i mer samarbete med EG-länderna. Det gällde t.ex. miljöfrågor, transportfrågor, utbildnings- och forskningsfrågor. Diskussionerna under 1984 ledde fram till en gemensam deklaration mellan alla Väst-europas regeringar om det som skulle komma att kallas EES. Det var ambitioner dels att bredda handelsharmoniseringen utöver de rena tullfrågorna, dels att bredda samarbetet till andra områden än rena handeln.

Den här insikten har legat bakom både EG:s interna arbete och EFTA-ländernas strävan i förhållande till EG. För att åstadkomma ett bättre verkande ekonomiskt samarbete räcker det inte med tullsänkningar på varor. Man måste också ta bort alla de många byråkratiska handelshinder som finns utanför tullarna.

Här gäller det också att gå in på andra områden. Tjänsthandeln är en växande del av världshandeln, som inte berörs av de gamla frihandelsavtalen. Det finns många fler sådana frågor som vi självfallet hoppas skall belysas i utskottsarbetet. De visar varför både EFTA-länderna och EG anser att det är viktigt att gå vidare utöver frihandelsavtalets ram.

Anf. 8 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! EES-avtalet gäller huvudsakligen handel. Jag inser att det kan vara intressant med annat samarbete. Men min poäng är att det är just annat samarbete som vi redan har. Det måste Mats Hellström vara medveten om. Varför skall inte EG vara öppen för tjänsthandel när hela världen för övrigt är det? Jag nämnde sådana exempel.

Jag tolkar Mats Hellströms anförande som att ni noggrant kommer att analysera nuläget, inte bara frihandelsavtalet utan alla andra samarbetsformer som finns mellan Sverige och EG. Sedan kommer ni att bemöta varför den formen inte är utvecklingsbar, varför det är viktigt att ta över alla lagar

och bygga upp en ny byråkrati med otroligt mer krångel än tidigare och varför det är en fördel.

Jag utgår från att utskottet kommer att analysera ESS-avtalet och att ni då, om ni märker att det är vettigare att fortsätta som nu, kommer att låta bli att ratificera avtalet.

Prot. 1991/92:130
15 juni 1992

Remissdebatt

Anf. 9 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Fru talman! Svaret på Birgitta Hambræus fråga är att min uppfattning är att vi självfallet skall analysera de nuvarande samarbetsformernas sätt att fungera och ställa dem i relation till det vi önskar. Jag är helt övertygad om att vi kommer att finna att de nuvarande samarbetsformerna är alldeles för begränsade. Nog vore det väl underligt annars?

År 1972 fann man en form för frihandelsavtal på varor mellan Västeuropas länder. Världsekonomin har dramatiskt förändrats sedan 1972. Det vore utomordentligt märkvärdigt om de former man då fann för att begränsa samarbetet skulle vara tillräckliga i dag. Det finns i samarbetet mellan nationer en dynamik. Det är bra att man vill gå vidare och fördjupa samarbetet. Jag är övertygad om att vi med dessa analyser kommer att finna att det hade varit dåligt och statistiskt att se till 1972 års speciella regelverk.

Anf. 10 GUNNAR HÖKMARK (m):

Fru talman! Det finns anledning att göra några reflexioner med anledning av Birgitta Hambræus inlägg med frågor kring hanteringen av EES-avtalet.

Det är inte så att de som är för ett ingående av ett avtal skulle bry sig om att detta är bakgrunden till att vi här i dag har ett bordläggningsplenum. Tvärtom kan dessutom sägas att få bordläggningsplena är så välbesökta som detta.

Det är i själva verket så att hela EES-avtalet och den debatt om Sveriges integration med det övriga Europa bygger på en mycket lång process, som har präglat en mycket stor del av det politiska livet och den politiska debatten i Sverige. Det är en process som när det gäller förhandlingsarbetet har haft motgångar och framgångar, men den har också följts av en mycket noggrann debatt, såväl i massmedia och i den allmänna opinionen som här i riksdagen. Det har skett bl.a. genom Eftadelegationen, som har haft möjlighet att följa detta arbete mycket ingående.

Fru talman! Det är heller inte så att denna kammare genom att man nu går in i ett arbete i utskottet och behandlar EES-avtalet och de förslag som regeringen med anledning därav har lagt fram uppsäger sin suveränitet och att Sverige inte längre skall styras av sina valda företrädare. Tvärtom, vilket den här debatten är ett uttryck för och vilket resultatet av den danska folkomröstningen är ett annat uttryck för när det gäller själva medlemskapsfrågan, har Europas parlament och även Sveriges riksdag kontrollen och suveräniteten över de beslut som fattas.

Men en konsekvens av den långa politiska processen och måhända en orsak till Birgitta Hambræus frustration är något som man inte får glömma, nämligen att den process som vi nu går in i har ett betydande politiskt stöd bland nästan alla politiska partigrupperingar i denna kammare. Det är inte en process som har en svag förankring. Det är en process som har en extremt

bred förankring. Vi finner sällan politiska frågor som har en så stor majoritet bakom sig som denna process och det avtal som nu skall diskuteras i riksdagen.

Låt det också sägas att debatten om EES-avtalet inte bara handlar om den parlamentariska processen och om de nya parlamentariska processer som kan ge utrymme för en ny demokratisk kontroll över den gemensamma utvecklingen i Europa, utan också om någonting annat, nämligen om medborgarnas frihet.

Det lät litet grand som om Birgitta Hambraeus, när hon talade om att företagen nog klarar sig ändå, glömde att den stora och avgörande förändringen är att vi nu får en medborgarnas frihet garanterad genom EES-avtalet.

Fru talman! Vi har under de senaste åren sett en snabb förändring i Europa. Det är en förändring vars fortsättning de allra flesta ser fram emot med fascination och förhoppningar. Det är en förändring som har givit öppna gränser och som har gått snabbt mot demokrati.

Jag tror att de som är de varmaste anhängarna av öppna gränser i Europa också är de som har störst anledning att hälsa den process som riksdagen nu skall gå in i välkommen. Det är mot den bakgrunden som det finns all anledning att understryka vikten av att EES-utskottets arbete sker under effektiva och framgångsrika former. Detta är ett viktigt steg på vägen mot Sveriges nya roll i Europa.

Anf. 11 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! När man hör Gunnar Hökmark blir man ju faktiskt mycket betänksam. De förändringens vindar som han talar om har han över huvud taget inte förstått innebörden av. De förändringens vindar som blåser i Europa, både i Öst- och i Västeuropa, är demokratins vindar. Det var också det som gav utslag i folkomröstningen i Danmark och också det, Gunnar Hökmark, som ger utslag i de opinionssiffror som vi i dag kan utläsa i Sverige vad gäller ett svenskt medlemskap i den europeiska unionen.

Det är mycket övermaga att stå här och tala om den breda majoritet som finns i riksdagen för denna sak, samtidigt som opinionssiffrorna utanför detta hus direkt visar i motsatt riktning. Det tycker jag att Gunnar Hökmark och Moderaterna skulle ta till sig som ett utslag av människors egen tankeverksamhet och vilja till demokrati och medbestämmande.

Jag tycker att det anförande som Birgitta Hambraeus höll var mycket bra, och jag instämmer i alla delar med det. Det gläder mig oerhört att det finns en person som är så rakryggad och som vågar stå upp för sin åsikt på det sätt som Birgitta Hambraeus gör. Jag vet att det finns personer i samtliga politiska partier som hyser precis samma åsikt, men som inte vågar använda åtminstone kammarens talarstol för att föra fram den, oavsett vilket parti de tillhör. Jag tycker att det är ett nederlag för demokratin.

Från Vänsterpartiet har vi i dag väckt en motion i den här frågan. Den omfattar ganska många sidor och har som första tillkännagivande den demokratiska behandlingen av den här frågan. Remisstiden har varit kort. Det har alla remissinstanser påpekat. En del säger t.o.m. rakt ut: Vi uttalar oss inte om den här frågan, för vi har inte förstått vad den kommer att innebära.

Jag tycker att det är mycket klokt sagt, i stället för att man försöker krysta fram några föreställningar om vad det möjligen kan innebära.

De juridiska instanserna har varit förödande i sin kritik, och man har inte fått klarlagt på vilket sätt detta avtal eventuellt strider emot den svenska konstitutionen. Det är inte petitesseer och detaljer, som Hadar Cars säger. Det är inte att fördjupa sig i detaljer att kräva klarlägganden om huruvida detta avtal strider emot Sveriges konstitution, om det begränsar vår möjlighet att utöva våra demokratiska rättigheter och om det strider mot vår möjlighet att hävda andra åsikter och att på miljö- och hälsopolitiska grunder fatta beslut som eventuellt kan strida mot detta avtal. Det är inte detaljer och petitesseer utan grundläggande frågor för en demokrati.

Vi kräver i vår motion som andra punkt en återförvisning av hela propositionen utifrån det faktum att regeringen har handlagt det här mycket dåligt. Det är ett hån emot demokratin att bete sig på detta sätt, och det finns ingen rimlig anledning att göra det. Det finns ingen rimlig anledning att lägga fram en proposition på ett tusental sidor vilken man skall få knappa 14 dagar att sätta sig in i. Vi har sällan kunnat få fram en fråga här i riksdagen som så många vet så litet om, men som kommer att få så stora konsekvenser för vår framtid.

Man frågar sig: Vad är anledningen till denna brådska? I andra länder har man folkomröstningar, breda diskussioner, remissomgångar osv., men inte i Sverige. Här är, precis som Birgitta Hambræus säger, tidtabellen helig, och den har varit det från allra första stunden. Från allra första början när vi fört diskussionen här om harmoniseringsprocessen har tidtabellen varit helig. Oavsett var som händer i andra länder, vid omröstningar osv., är det denna tidtabell som gäller. Sverige skall inte vara det land som sätter några käppar i hjulen. För vad, frågar man sig.

Inte heller jag har i denna proposition kunnat finna några sådana skäl som skulle vara så övervägande att de ger grund för att åsidosätta demokratin. Vi har ställt ett antal frågor i vår motion vilka vi anser måste vara besvarade innan man kan fatta beslut i ärendet. Det är konstitutionella och demokratiska frågor, det handlar om avtalets effekter på miljö, hälsa och säkerhet. Det finns en rad frågetecken som måste rätas ut när det gäller detta avtal, vars effekter och konsekvenser vi är mycket allvarligt bekymrade över.

Jag är övertygad om att vi kommer att få mycket att göra i EES-utskottet, som jag är extra suppleant i. Det märkliga med detta utskott är att det kommer att vara en form av studiecirkel. Vi som sitter där har först tagit examen, och sedan skall vi gå en kurs om vad vi har tagit examen i. Precis så är det.

Det är bakvända världen. Först fattar man beslut, sedan skall man diskutera. Först förbinder man sig att skriva under ett avtal, ratificerar det, kör processen så fort som möjligt och sedan skall man ha studiecirkel och folkbildning om vad det hela går ut på. Detta är bakvända världen och ett hån emot demokratin. Det är människor arga över – med all rätt, anser jag.

Vi har sett på den här frågan ur ett helhetsperspektiv också, och vi ser att det här är det nya sättet att bedriva politik på. I internationella sammanhang skall det gå fort. Man skall fatta beslut över huvudet på folk. I efterhand kan man möjligen få reda på vad det betydde. Det här är internationaliseringen av kapitalet och dess demokratiska villkor, dvs. ingen demokrati.

Prot. 1991/92:130
15 juni 1992

Remissdebatt

Anf. 12 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Gudrun Schyman tyckte att det var övermaga att hänvisa till det demokratiska och parlamentariska stödet i denna kammare när man diskuterar EES-frågan. Så har företrädare för hennes parti alltid betecknat demokratiska och representativa församlingar.

Det har alltid varit övermaga att grunda sig på de demokratiska valens resultat och den parlamentariska majoriteten, i stället skall man lyssna på något slags opinion som Gudrun Schyman-iter världen över tycks vara bättre på att uttolka än vad folken i allmänna val är.

Låt mig påminna Gudrun Schyman om att vi, sedan EES-processen inleddes, har haft demokratiska val i Sverige. De valen gav ingen framgång för dem som var de främsta motståndarna till EES-avtalet, tvärtom. Ett parti åkte ut ur riksdagen och ett annat parti tappade väsentligt stöd från väljarna. Det är så folkets opinion i demokratier uttrycks, Gudrun Schyman.

Det är sant att frihetens och demokratins vindar har blåst över Europa, men de har inte blåst mot den samhällssyn som Gudrun Schyman står för. Frihetens och demokratins vindar har inte blåst mer över Vänsterpartiet i Sverige än att man fortfarande i debatten kan höra er jämställa den demokratiska frivilliga gemenskapen mellan europeiska nationer med det gamla Sovjetunionen.

Ni står för en hållning där man över huvud taget kan fråga: Vad finns det i ert politiska arv som ger anledning till att undervisa andra om demokrati, frihet och öppna gränser? Ni står för ett misstänkliggörande för de möjligheter som det demokratiska samarbetet i Europa kommer att ge Europas medborgare att gemensamt bestämma över det gemensamma. Ni såg inte under 50 års tid diktaturen i öst, nu ser ni inte demokratin i väst. Ni är personligen en skam för er själva.

Anf. 13 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det är väldigt med vilka bröstoner som Gunnar Hökmark tar i. Jag tycker att det skulle vara på sin plats att hålla debatten här om det avtal som vi diskuterar. Det är inte särskilt demokratiskt att hävda att vi som är valda till den här församlingen inte är demokrater.

Visst har vi, Gunnar Hökmark, demokratiska val, och de har gett utslaget att både Vänsterpartiet och Moderaterna är representerade. Ett faktum när det gäller valet är emellertid att de stora partierna mycket skickligt och framför allt bestämt undvek att diskutera EG-frågan över huvud taget. Det var stört omöjligt. Vänsterpartiet och Miljöpartiet försökte föra upp EG-frågan på dagordningen i valet, men den frågan skulle inte diskuteras därför att den inte då var aktuell.

Det finns faktiskt inte mandat i denna riksdag att genomföra den här harmoniseringsprocessen på det sätt som är tänkt, därför att frågan aldrig har varit underställd väljarna i Sverige. Det finns inte mandat att genomföra en anslutning av Sverige till den europeiska unionen, och det finns inte mandat att införliva Sverige med den europeiska unionen genom EES-avtalet på det sätt som det nu försöks med. Frågan har inte underställts väljarna, men det vore bra om så vore fallet. Det är därför som vi har förespråkat en folkomröstning i den här frågan.

Det kanske inte vore så dumt att ha en folkomröstning också om EES-avtalet, eftersom det har så vitt gående konsekvenser. Det är väl en mycket bra form för demokrati. Det skulle vara bra om moderaterna anslöt sig till det förslaget och såg till att vi fick mycket mer tid att diskutera EES-avtalet, genom att skjuta på ställningstagandet. Detta för att låta människor under den tid som det krävs och genom diskussioner i demokratiska former ordentligt sätta sig in i frågan. Vi har inte bråttom, Gunnar Hökmark. Vi har både tid och råd att använda oss av de demokratiska processer som vi är vana vid att använda oss av.

Anf. 14 GUNNAR HÖKMARK (m) replik:

Fru talman! Det var Gudrun Schyman som tog upp frågan om demokrati när hon misstänkliggjorde den demokratiska processen i denna församling. Hon hävdade faktiskt att det var övermaga att påstå att denna församling skulle vara representativ för svenska folket. Det var hon, med sitt ideologiska arv, som förde in denna demokratidebatt.

Nu har hon inte enbart underkänt den demokratiska legitimiteten i denna församling, utan i sin senaste replik underkände hon också effekten och värdet av det senaste hållna valet. Gudrun Schyman sa att den här frågan inte diskuterades under valet. Det är inte sant! Gudrun Schyman och alla motståndare diskuterade den, och det gjorde även anhängarna.

En av de grundläggande och fundamentala punkterna i programmet "En ny start för Sverige" handlade om att fullfölja Sveriges integration med EG genom att bl.a. fullfölja EES-avtalet. Det var en mycket vital del i den demokratiska debatten.

De frågor som emellertid alltid kan ställas till företrädare för det parti som Gudrun Schyman företräder här i Sverige är: Vad har ni att lära det demokratiska Europa om demokrati? Vad har ni att lära det fria Europa om frihet? Vad har ni att lära det öppna Europa om öppna gränser? De frågorna kan kanske bli allra bäst vilande i denna kammare.

Anf. 15 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Det jag anser att vi har att lära och att lära ut är att det är viktigt att förankra de politiska besluten hos de människor som kommer att beröras av de politiska beslut som fattas i en sådan här församling. Det är en mycket enkel och bra läxa om vi ser på utvecklingen i Östeuropa, i Väst-europa och utslaget av folkomröstningen i Danmark. Se till att förankra de politiska besluten hos människorna som berörs av besluten, innan besluten fattas!

Det är just det som vi har begärt skall göras framför allt i denna fråga eftersom den kommer att ha så långtgående konsekvenser för oss alla. Det vill man från moderaternas sida emellertid inte lyssna på, utan hänger sig åt visioner om att sitta med i kommissioner eller i EG-parlamentet, där man skall genomdriva sina visioner. Man hänger sig åt visionen om det borgerliga Europa och om det europeiska industrikapitalets villkor som skall råda. Det är fullt berättigat att många människor i dag frågar sig hur det här kommer att beröra dem, och vilka konsekvenserna blir.

Är det inte rimligt, Gunnar Hökmark, att sådana frågor besvaras innan så

långtgående beslut fattas som för åtminstone lång tid framöver kommer att binda Sverige och Sveriges folk vid beslutsordningar där vi inte längre har möjlighet att avsätta dem som fattar besluten åt oss? Det är faktiskt sådana grundläggande förändringar av möjligheten att bedriva politik på de villkor som vi hittills har gjort. Sveriges befolkning kommer inte att ha möjlighet att avsätta det ministerråd som med majoritet fattar en stor del av besluten. Så ser det ut i det Västeuropa, i den europeiska union, som man är stadd i att bygga upp. EES-avtalet är i det sammanhanget en del däri.

Jag anser inte att det är detsamma som att hävda demokratins principer. Jag anser inte heller att det bör finnas något slags högre demokrati, där man inte behöver lyssna på vad människor tycker och tänker i olika frågor. Vi måste i stället som politiker lära oss att förankra besluten hos de människor som berörs av dem. Det är A och O, och det kallar jag för demokrati.

Talmannen anmälde att Gunnar Hökmark anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 16 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Jag vill ta upp några saker som Gudrun Schyman sade. Gudrun Schyman kritiserade den korta remisstiden. Det är riktigt att det var en kort remisstid, men då bör vi ha i minnet att under hela det arbete som föregått avtalet har politiska partier och intresseorganisationer av alla slag haft rika tillfällen att följa arbetet med avtalet. Det har väl knappast kunnat anses vara en ny materia för dem. Vi har också fått flera intressanta remissutlåtanden.

Motionstiden i kammaren kritiserades också. Den följer, såvitt jag förstår, de regler som gäller i kammaren, fru talman. Det är samma motionstid som riksdagen har när statsverkspropositionen läggs på riksdagens bord. Partierna brukar hinna ge sina synpunkter på det mycket omfattande arbete som statsverkspropositionen innebär. Det finns väl anledning att tro att de motioner som nu har väckts också tar upp centrala avsnitt i det lagstiftningsarbete som EES-avtalet innebär.

Gudrun Schyman tog upp frågan om de juridiska instanserna, och hon kritiserade lagvalsparagrafen. Hon har rätt i att lagrådet hade kritiska synpunkter på den lagrådsremiss som regeringen överlämnade till lagrådet. Men regeringen har gjort ändringar i det förslag som nu ligger på riksdagens bord. Självfallet kommer EES-utskottet att pröva den frågan ingående.

Däremot tycker jag att det är alldeles påtagligt att Gudrun Schyman i smyg av sin egna språkliga snabbhet inkluderade herrar och damer justitieråd och regeringsråd i en rad synpunkter som hon själv står för och som knappast delas av den högt värderade församlingen.

Fru talman! Slutligen sade Gudrun Schyman att vi först skall ratificera och sedan undersöka. Då har hon missförstått hela processen. Ratifikationen kommer i slutet efter det att vi har verkat i utskottet, haft offentliga utskottsutfrågningar, lyssnat på andra och tagit del av vad personer i denna riksdag har att säga – d.v.s. även i denna debatt. Så småningom, någon gång i november, är det dags för kammaren att ta ställning till om det skall bli någon ratifiering. Ordningen är faktiskt precis den omvända, nämligen att först under-

söka och diskutera och sedan ratificera. Detta vore bra att komma ihåg, Gudrun Schyman.

Prot. 1991/92:130
15 juni 1992

Remissdebatt

Anf. 17 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag har klart för mig att det går till på det sättet. Men jag har också klart för mig att samtliga politiska partier i riksdagen, utom Vänsterpartiet, har förbundit sig så till den milda grad att säga ja till detta avtal att det inte är fysiskt möjligt att komma med invändningar om att avtalet inte skall ratificeras.

Kan Hadar Cars tala om för mig om det finns någon punkt som ni skulle kunna uppfatta som så väsentlig, t.ex. att det strider mot något, att ni skulle kunna säga nej till avtalet? Jag har uppfattat det så att ingen av partierna här har den kritiska inställning som jag tycker skulle vara nödvändig. Det är fråga om att på allvar kritiskt granska avtalets konsekvenser. Finns det något som skulle göra att ni inte säger ja till detta? Jag uppfattar er inställning som att detta skall köras igenom kosta vad det kosta vill. Strider det mot grundlagen, får väl en ändring göras så att det inte ser så illa ut. Strider det mot det kommunala självstyret, får man väl hitta på något som grejar det.

På punkt efter punkt är siktet inställt på att detta avtal skall genomföras. Jag har inte upptäckt en enda kritisk synpunkt. Jag kan bara upptäcka försvar – också i den här debatten. Visserligen har remissinstanserna sagt att remisstiden har varit för kort. Men det går inte att göra så mycket åt det. Det är klart att det går. Det är bara att förlänga tiden.

Visserligen har motionstiden varit för kort. Man har hävdat att det inte gick att göra något åt det. Men det är klart att det hade gått. Det är bara att förlänga tiden.

Men den politiska viljan att kritiskt granska och föra ut till offentlig debatt frågorna och konsekvenserna av EES-avtalet saknar jag hos samtliga partier utom det jag själv tillhör.

Anf. 18 HADAR CARS (fp) replik:

Fru talman! Om Gudrun Schyman vet hur det förhåller sig, finner jag det desto mera upprörande att hon i sitt första inlägg vände på fakta och argumenterade för en linje som hon vet är felaktig och som hon tillstår är felaktig. Det underlättar inte vare sig i denna debatt eller i kommande debatter att få förståelse för de punkter i ett avtal av den karaktären, eller i Europapolitiken i vidare mening, om man inte kan föra debatten i varje fall från de utgångspunkter som man själv vet är de riktiga. Jag tycker inte att någon i riksdagen bör eftersträva att medvetet argumentera från oriktiga utgångspunkter.

Jag har redan berört frågan om remisstider och motionstider. Jag understryker att motionstiden i kammaren är den som gäller för andra propositioner, inkl. den stora statsverkspropositionen.

Fru talman! Gudrun Schyman sade i ett av sina första inlägg att hon i allt väsentligt instämde med Birgitta Hambræus. Låt mig konstatera att Birgitta Hambræus inte har gjort motsvarande omfamning. Jag tycker att det talar till hennes fördel.

Anf. 19 GUDRUN SCHYMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tror att det mera beror på de rent tekniska reglerna för hur vi för debatt.

Jag vet att den normala motionstiden är 14 dagar, Hadar Cars. Men detta är inte en normal politisk fråga. Detta är en extraordinär politisk fråga, som har förorsakat ett särskilt utskott med särskild utskottsbehandling. Det är inte vilken politisk fråga som helst. Det är en för Sveriges framtid mycket avgörande och omfattande politisk fråga, där man skulle kunna kräva, om man vore någorlunda demokratisk, att den får en bättre behandling än att skyndas igenom på det här sättet.

Vi har nu att använda den tid vi har i utskottet till att försöka diskutera frågan så bra som möjligt. Jag närmar mig inte den här frågan med utgångspunkt i att jag vet precis hur det är. De informationer jag hittills har fått, genom att jag har varit med i EFTA-delegationen, gör att jag är mycket kritisk. Det finns en rad konstitutionella, demokratiska frågor, som inte har fått sitt svar. Man har all anledning, precis som många remissinstanser har framfört, att ställa sig mycket frågande till detta.

Det handlar här om möjligheten att stifta lagar. Det handlar om möjligheten att hävda en mera offensiv och framtätsyftande miljöpolitik. Det handlar om en rad frågor på arbetsrättens område, som inte alls är besvarade i propositionen och som inte har fått något särskilt klarläggande svar från departementen heller. Det vet också Hadar Cars.

De här frågorna måste tas på djupaste allvar – det är slutprodukten som det gäller – till dess att vi har fått klarhet i frågorna. Jag efterlyser en sådan hållning från de andra partierna som innebär att det är möjligt att ifrågasätta, ställa kritiska frågor och ha en öppenhet inför att de svar man kan få kan innebära att detta avtal aldrig kommer att komma i hamn. Jag saknar den inställningen. Jag har inte hört någon från något annat politiskt parti väcka en fråga, mer än Birgitta Hambræus, och säga att om det skulle bli så att avtalet strider mot vår konstitution, grundlagarna, och fråntar oss våra demokratiska möjligheter att stifta egna lagar, att det upphäver den kommunala beslutanderätten, skall avtalet inte godkännas. De synpunkterna har jag inte hört från något annat parti. Det bekymrar mig, eftersom det innebär att man sätter ekonomin före demokratin och juridiken före politiken. Det är ingen bra utveckling. Den är i linje med den internationella utvecklingen, som sker på det internationella kapitalets villkor. Men det är ingen utveckling som jag välkomnar. Tvärtom!

Talmannen anmälde att Hadar Cars anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 20 BJÖRN VON DER ESCH (m):

Fru talman! Jag vill inledningsvis framhålla att jag självfallet ser det som angeläget att vi får EES-avtalet införlivat med svensk lagstiftning. Syftet med min motion är att om möjligt skapa rättsgarantier för den enskilde under den tid som EES-avtalet varar. EES-avtalet står nämligen – det har vi hört här i dag – inte i överensstämmelse med vår lagstiftning, vilket skapar rätt stora problem.

Det gäller inte bara lagvalsregeln utan också det s.k. protokoll 35 och artikel 98. Dessa tre frågor har tagits upp som de kanske största stötestenarna.

Man har, som vi har hört, inte kunnat tillmötesgå lagrådets synpunkter när man har skrivit EES-lagen. Det som bekymrar är att de svenska myndigheterna hittills ofta har visat – låt mig säga det – minimal respekt för ingångna internationella avtal. Jag tänker naturligtvis då på Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna. EES-avtalet bygger på EG-rätten, och i EG-rätten utgör Europakonventionen ett av grundelementen. Jag säger det därför att det kan finnas skäl att befara att myndigheternas ambition att efterleva EES-avtalet när det står i strid med svensk lagstiftning inte alltid kommer att vara så stor.

Jag fick ett bra exempel på detta i Dagens Nyheter i fredags, där konsumentombudsmannen, KO, i en artikel rubricerad "Behåll åldersgräns för TV-reklam!" framhöll:

"Förslaget att nu slopa åldersgränsen – – – bygger på två argument.

Det ena går ut på att Sverige genom EES-avtalet är rättsligt förhindrat att ha kvar barnreklamförbudet – – –. Konsumentverket delar inte den uppfattningen".

Sedan kommer det:

"Det är möjligt att frågan om den svenska tolvårsgränsens förenlighet med EES-avtalet i en framtid kan komma att prövas i en internationell rättsinstans. Låt då detta ske, men det finns ingen anledning att redan nu lägga sig platt!"

Jag kan inte tolka det på annat vis än att andemeningen är att även om vi skriver på ett EES-avtal och det där skulle finnas en bestämmelse som vi ogillar, fortsätter vi att åtala de medborgare som utnyttjar sig av de möjligheter som EES-avtalet ger dem helt legalt. Jag har själv sett på nära håll hur myndigheterna fortsätter att åtala och straffa i avvaktan på att det skall bli en dom i internationellt sammanhang, vilket kan ta många år.

Detta förhållande är naturligtvis oacceptabelt i en rättsstat, och därför krävs det att medborgarnas rättssäkerhet garanteras på ett extraordinärt sätt i detta sammanhang. Därför har jag föreslagit att det sätts in en bestämmelse i EES-lagen som förhindrar att medborgare som har följt EES-avtalet men råkat bryta mot en svensk lag, därför att den svenska lagen ännu inte är anpassad, icke skall kunna straffas.

Det finns, som jag sade, när det gäller andra internationella avtal alltför många exempel på att medborgare råkar illa ut därför att myndigheter och domstolar inte fullt ut respekterar de avtal som vi har ingått.

Lagvalsregeln är, som lagrådet här har påpekat, en främmande företeelse. Den kommer att skapa rader av konflikter med oändliga juridiska processer och kommer framför allt att få medborgarna att känna sig utlämnade till myndigheternas godtycke. Men jag tror att med en bestämmelse om straffrihet under de speciella villkor som jag nämnde skulle mycket av detta kunna undvikas. Det är därför som jag har väckt en motion med en hemställan av denna innebörd. Jag hoppas att EES-utskottet beaktar den.

Anf. 21 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Det var mycket viktigt att få höra det som Björn von der Esch sade, och jag blev alldeles förskräckt när jag hörde det. Det kommer att vara

bra så till vida att utskottet verkligen får tillfälle att pröva, om det är våra egna lagar som vi nu skall sätta främst eller EES lagar. Skall vi lägga oss platt, eller skall vi pröva enligt våra egna lagar?

Det verkade som om Björn von der Esch var helt inne på att vi underdåligt och utan eftertanke alltid skulle kopiera och tolka EES-avtalet, även när det går emot oss själva, utan att någon egentligen har blivit provocerad av det.

Jag är chockad av det senaste anförandet, men tycker samtidigt att det är bra att utskottet verkligen får ta itu med detta och pröva hur vi skall ha det framöver – är det EG som skall bestämma över oss eller är det vi själva?

Anf. 22 BJÖRN VON DER ESCH (m) replik:

Fru talman! Om jag lyckades chocka är jag ganska nöjd, måste jag säga.

Vilket avtal som vi skall följa är helt beroende av vilket avtal som vi har skrivit under, men min uppfattning är den att har man ratificerat ett avtal, är det också nationens skyldighet att följa det.

Anf. 23 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Fru talman! Jag kanske missförstod Björn von der Esch. Han kanske i själva verket kolossalt beklagar att det skall vara så här, men han sade också att han utgick från att vi skall skriva på EES-avtalet. Då får jag i stället tolka det som han har sagt så, att visar det sig att detta avtal faktiskt inskränker de lagar som vi värderar högt här i Sverige, bör vi inte ratificera avtalet.

Anf. 24 BJÖRN VON DER ESCH (m) replik:

Fru talman! Det vill jag inte odelat hålla med om. Jag finner att det inom EG-rätten finns mycket som vi har missat under de senaste 40 åren.

Anf. 25 STEN SÖDERBERG (-):

Fru talman! Med hänsyn till den korta motionstiden har jag inte haft möjlighet att granska EES-avtalet i detalj. Avtalet är mycket svåröverskådligt och svårtolkat, särskilt med hänsyn till att huvudavtal, protokoll, bilagor och i många fall även sekundär EG-rätt måste studeras parallellt. Bitvis ger materialet sken av ett hastverk, vilket torde kunna tillskrivas den stora brådska som uppenbarligen präglar hela ärendet. Då EES-avtalet är av en så utomordentligt stor betydelse för Sverige hade en större klarhet, precision, systematisering och samordning varit önskvärd.

Mycket stora krav kommer att ställas på dem som skall tillämpa avtalet. Utarbetande av kommentarer och anvisningar till stöd för tolkning och tillämpning kommer att bli nödvändiga och oundgängliga. Detta gäller bl.a. konkurrensreglerna.

Trots att tankar om samarbete och gemenskap genomsyrar avtalet bygger de institutionella bestämmelserna i del VII till stor del på ett system där EG:s institutioner och EFTA:s institutioner resp. nationella organ arbetar efter egna regler och rutiner. Detta kommer att leda till en betydande byråkrati inom resp. organ. Som exempel kan nämnas informationsutbyte enligt artikel 106.

Ett stort antal av de frågor som regleras i EES-avtalet berör, direkt eller

indirekt, enskilda medborgare. Enligt min mening är de krav på rättssäkerheten som rimligen kan ställas inte tillräckligt väl tillgodosedda vad avser den föreslagna institutionella modellen, kompetensfördelning och uppgifter för de olika organen samt de principer som redovisats för tolkning av inom EES gemensamma regler.

När det sedan gäller konkurrensbestämmelserna saknar EES-avtalet regler till skydd för småföretag som utsätts för konkurrensbegränsningar. Det kommer att drabba våra småföretagare. Jag stödjer helhjärtat Birgitta Hambræus anförande här i kammaren och är, som många andra glad för att hennes mycket värdefulla synpunkter har kommit fram.

Någon nämnde övermaga tidigare i debatten. Jag har under den senaste tiden drivit ett borgerligt nej till EU/EG, vilket på några månader har resulterat i 30 000 medlemmar. Det säger något om intresset bland småföretagare och övriga människor.

Sammanfattningsvis vill jag säga att jag har väckt en motion i riksdagen för Liberala partiets räkning. Vi menar att riksdagen inte skall godkänna EES-avtalet och övriga avtal, utan att riksdagen avslår förslagen till lagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.

Motionerna E1 – E12 hänvisades omedelbart till EES-utskottet.

6 § Anmälan och hänvisning av motioner

Anmälades och hänvisades omedelbart till utskott

Motion

med anledning av prop. 1991/92:172 Introduktionsersättning till flyktingar och vissa andra utlänningar
1991/92:Sf42 av Ian Wachtmeister m.fl. (nyd)
till socialförsäkringsutskottet

Motionerna

med anledning av prop. 1991/92:173 Tillsyn enligt djurskyddslagen, m.m.
1991/92:Jo43 av Patrik Norinder (m)
1991/92:Jo44 av Sigrid Bolkéus (s)
1991/92:Jo45 av Alwa Wennerlund (kds)
1991/92:Jo46 av Claus Zaar (nyd)
1991/92:Jo47 av Siw Persson (fp)
till jordbruksutskottet

Motion

med anledning av riksdagens revisorers förslag 1991/92:21 Angående familjehemsvård för barn och ungdom
1991/92:So31 av Eva Zetterberg m.fl. (v)
till socialutskottet

Prot. 1991/92:130 7 § Kammaren åtskildes kl. 19.11.
15 juni 1992

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORS

/Gunborg Apelgren

Måndagen den 15 juni

1 § Anmälan om kompletteringsval till riksdagens revisorer	1
2 § Avsägelse	1
3 § Justering av protokoll	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Remissdebatt	2
Birgitta Hambræus (c)	
Hadar Cars (fp)	
Mats Hellström (s)	
Gunnar Hökmark (m)	
Gudrun Schyman (v)	
Björn von der Esch (m)	
Sten Söderberg (-)	
6 § Anmälan och hänvisning av motioner	19

